

ÁRNI MAGNÚSSON

KORT OG SANDFÆRDIG
BERETNING OM DEN
VIDTUDRAABTE
BESÆTTELSE UDI
THISTED

Árni Magnússon
**Kort og sandfærdig Beretning
om den vidtudraabte
Besættelse udi Thisted**

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24176308

Kort og sandfærdig Beretning om den vidtudraabte Besættelse udi Thisted:

Содержание

Forord	4
Конец ознакомительного фрагмента.	26

Arne Magnussen

Kort og sandfærdig Beretning om den viddudraabte Besættelse udi Thisted

Forord

Der er i den senere Tid fra forskjelligt Hold gjort ikke saa lidt for at henlede Opmærksomheden paa den ejendommelige og indgribende Rolle, som Heksetroen og de deraf følgende Heksebrændinger spillede i det sekstende og syttende Aarhundrede hele Evropa over, og da ogsaa her i Danmark.

Til en samlet videnskabelig Fremstilling og Vurdering af dette i kulturhistorisk og psykologisk Henseende lige mærkelige Fænomen, som den Tyskerne eje i Soldans fortræffelige »Geschichte der Hexenprocesse«, ere vi vel ikke naaede; men der er dog fra forskjellig Side, af Byarkiver og Thingbøger, fremdraget et ikke ringe Materiale til Belysning af den Rolle, som Heksevæsenet har spillet hos os. Desuden have vi – om end henliggende i Bibliothekernes Støv og lidet kjendte af det store Publikum – adskillige samtidige, trykte Beretninger om nogle

af de største og mest opsigtvækkende Heksebesættelser, saaledes om den i Kjøge (ved Rektor Brunsmann) og den i Thisted (ved Arne Magnussen). Det er den sidste af disse, som herved forelægges for Læseverdenen, og vi tør vel uden Overdrivelse kalde den den interessanteste danske Kriminalhistorie. Det er nemlig intet mindre end en Skildring af et skammeligt Bedrageri. Men det er noget mere.

Kun faa af de fra Fortiden overleverede Bøger føre os saaa nemt og umiddelbart ind i Datidens centrale Bevidsthedsliv. I sit naive og troværdige Sprog opruller den lille Bog os et Billede af Livet i en afsidesliggende, dansk Provinsby i Slutningen af Kristian den femtes Regeringstid, som aldrig nogen Historieskriver eller Digter har naaet endsige overgaaet. Vi se den halv barbariske Tids mærkelige Blanding af Religion og vild Overtro, af Guds frygt og verdslig Beregning, og i skarpt Lys vises det os, hvilken uhyre Rolle Frygten – man kunde næsten sige Mørkerædslen – spillede som Baggrund for hele Samtidens Tankeliv.

Dog betegner Thisted-Processen, der foretoges ved Højesteret i 1698, efter at Lægefakultetet forud var afhørt derom, netop den gryende Fornufts Sejr efter den lange Heksesabbath. I Virkeligheden var det den sidste, store Hekseproces i Danmark, og dens Udfald viser tydelig, at det da var paa Heldningen med disse protestantiske Autodaféer, idet ingen af de i Sagen indviklede blev brændte. I Beretningen om Magister Oluf Bjørns tappre, men frugtesløse Anstrengelser for at faa sine

Hekse paa Baalet, først hos den Aalborg Bisp og siden hos de overordnede Myndigheder i Kjøbenhavn, skimter man tydelig den kommende Oplysningstids begyndende Skepsis. Efter Aaret 1700 kjendes der ingen Eksempler paa, at Hekse ere blevne brændte her i Landet.

De, som ønske nærmere Orientering med Hensyn til Heksevæsenet her i Danmark, ville kunne finde den i Verner Dahlerups blandt Studentersamfundets Smaaskrifter udgivne lille Bog om »Hekse og Hekseprocesser i Danmark«.

Det store Ry og Rygte, som for nogen Tid haver været her udi Danmark om Djævelens store Tyranni og forskrækkelige Magt over nogle Kvindes Personer i Thisted udi Aalborg Stift i Jylland, giver vel enhver Forlængsel at vide, hvorledes dermed var beskaffet, helst efterdi man haver hørt saa meget om adskillige forunderlige Jærtegn, som der hos dennem var sket, hvorledes at Djævelen skinbarligen havde ladet sig til Syne hos dennem, talt af dennem, udraabt adskillige baade fattige og rige for Trold-Koner, og at de var hans med Legem og Sjæl, sagt at de skulde brændes, førend han vilde vige og andet mere deslige.

Da for at vise alle og enhver den rette Historie fra Begyndelsen og indtil Enden af dette vidt udraabte Besættelses og Trolddoms Værk, er dette til alles Efterretning forfattet, og af Akterne oprigtig uddraget, saaledes som det egentlig er befunden.

En Bondepige i Jylland udi Vensyssel i Aalborg Stift ved Navn Maren Spillemands (hvis Fader Kristen Spillemand er en fattig Husmand og Kalkslager) skal efter hendes Foregivende, der hun

var tretten Aar, være en Gang bleven syg og fundet nogen Gysen og Rysten udi sine Lemmer, hvormed undertiden fulgte nogle Konvulsioner. Hun er dog omsider kommen tilpas igjen, men sagde sig derefter at finde nogen Urolighed baade i Sindet og Lemmerne og har siden den Tid paa en fjorten Aars Tid af og til givet sig ud for at være upasselig, dog saaledes at hun endog i hele og halve Aar sagde sig at være fri. Hun haver derved taget Anledning at slage sig til Ørkesløshed og dovne Dage og løbet om fra et Sted til et andet at søge Ophold, hvor nogen vilde give hende noget, og haver baade hun og hendes Fader faaet Tanker om, at hun maatte være fortryldet (eller, som gemene Mand det kalder, forgjort, eller der maatte være kastet noget ondt i Veien for hende) og givet Skylden en gammel Bondekone der i Nærværelsen¹ ved Navn Anne Kristens Datter i Skinderup, som deromkring holdtes for at være en Troldkone, at hun skulde (som gemene Folk taler) have vist noget ondt i hende, hvilket skulde være sket en St. Hans Aften sildig, da denne Kvinde tilligemed en anden skal have mødt denne Maren Spillemands og hendes Søster paa Marken udenfor Skinderup, da de kom fra Vetteild², siden hvilken Tid hun sagde sig at have fornummet dette onde.

Denne hendes foregivne Svaghed blev dog af en Del forstandige Folk der i Egnen holdt for noget Skrømteri og selvgjort Værk og af andre for et Tilfald af Moderen³ eller anden

¹ Nærheden.

² Vetteild ☉: St. Hans Blus.

³ Fremfald af Livmoderen.

kvindelig Svaghed.

Imidlertid haver Faderen søgt Raad for hende hos en og anden af Præsterne der i Nærværelsen, hvor iblandt tvende, da de saa hendes underlige Gebærder, lod gøre Bøn for hende af Prædikestolen i (den) Mening, at der var noget Hekseri hos hende.

Endelig er hun fire eller fem Aar siden kommen til Præsten i Thisted Magister Oluf Bjørn, som i de samme Tider var bleven Præst der sammesteds, og ligeledes søgt Raad hos hannem.

Samme Mag. Oluf haver og i Begyndelsen tvilet om, hvad hendes Svaghed maatte være. Men der hun klagede sig, at det onde, hun plagedes af, sad udi hendes Laar, og at det vigede bort, naar han lagde sin Haand derpaa og befol det at gaa bort, haver han i lige Maade ladet sig forlyde, at det maatte være noget Spøgeri eller Trolddoms Værk.

Imidlertid haver man intet synderligt fornummet til hendes Syge⁴ førend siden i Januario 1696, da Mag. Oluf erklærede hende offentlig for alle, at hun af Djævelen legemlig var besat.

Nu hændte det sig ved de samme Tider, at en anden Mand der i Nærværelsen, ved Navn Oluf Langgaard, som og var en af denne Mag. Olufs Tilhørere havde et lidet Pigebarn henved ni Aar gammelt, navnlig Kirsten Langgaard, som gik i Skole der i Byen og var et vittigt Barn, men derhos ikkun ilde optugtet.

Dette Pigebarn skal have faaet nogen Svaghed, som undertiden førte nogle Tegn med sig ligesom en liden Anstød

⁴ Sygdom. Denne Form af Ordet er endnu ganske almindelig i Jylland.

af den faldende Syge. Hendes Fader haver derfor søgt Raad i Begyndelsen hos en Præst der i Nærværelsen, som nogenledes var kyndig i Lægekonsten; men, der hans Raad ikke straks vilde lykkes, søgte han en anden gammel Præst, som den gemene Mand holdt for, at der var noget sært hos, og at han kunde skønne paa⁵ alle Slags Svagheder bedre end nogen der i Egnen, om derhos maatte være noget unaturligt. Denne Præst baade brugte til hende nogen Lægedomme, saa vidt han forstod, saa og gjorde Bøn til Gud om hendes Helbred.

Da det nu rygtedes, at Mag. Oluf i Thisted havde den forom meldte Maren Spillemands under Hænder, tænkte denne Oluf Langgaard, at det ikke heller maatte være ret fat med hans Datter, søgte derfor ogsaa Magister Olufs Betænkning og Raad, om muligt ikke hans Barn maatte være lige saadan faren som Maren Spillemands, hvilken da han saa hendes Gebærder at ligne en Gren af den faldende Syge, holdt han det og i Begyndelsen derfor.

Nu var Maren Spillemands Sygdom, som før er meldt, af hannem erklæret for en Besættelse af Djævelen, hvis Adfærd da denne Kirsten Langgaard saa, nemlig hvorledes hun anstillede sig med Raaben, Skrigen, Mundvrængen, beskyldende Ane Kristens Dotter af Skinderup for hendes onde, begyndte Barnet ligeledes at anstille sig og gjorde alting lige saa galt som Maren Spillemands. Derudover forandrede Magister Oluf hans Mening og erklærede hende ligeledes for at være af Djævelen legemlig besat, begyndte derpaa at betjene dem begge som besatte og

⁵ bedømme.

læste og sang adskilligt for dennem, som alt gik derpaa ud, at her var en Djævel i hver af dennem.

Nu var der i Byen paa samme Tid nogle Studentere, dennem bragte Mag. Oluf udi Tanker, at her var Djævelens legemlige Nærværelse, og gik tvende af dennem, Povel Rytter og Christian Friederich Mavors (hvilken sidste var Mag. Olufs Søstersøn) hannem fornemmeligen til Haande udi at betjene disse tvende Mennesker. Da de nu saaledes blev begegnet, haver de daglig mer og mer taget til udi sælsomme Gebærder, gøet og galet, skreget og tudet og gjort mange underlige Optøger, ideligen raabt paa den Kvinde af Skinderup, at hun var en Troldkone. Magister Oluf derpaa manede og besværede⁶ Djævelen og spurgte hannem om hans Navn, og hvo der havde vist hannem der ind. Maren Spillemand svarede, som under Djævelens Person, at hans Navn var Lutzer, og at han var indvist i hende af Anne Kristensdotter i Skinderup.

Barnet i lige Maade kaldte sin Djævel Hvid Rotte og (sagde) at den var indmanet i hende af samme Kvinde. Præsten og fornævnte Studentere, som før er meldt, klemte videre paa med deres Manelser, tiltalte disse Djævle ved deres Navne: Lutzer! Hvid Rotte! Din Hund! Er Du der? Pak Dig bort. De lod dennem føre til Kirken under Gudstjenestens Forretning⁷ og tiltalte dennem ligeledes der i Menighedens Paahør og besvarede hvert Ord, de talte, ligesom det kunde være talt af Djævelen. De

⁶ besvor. Man skrev i ældre Tid svære, hvor vi nu skrive sværge.

⁷ Forrettelse, Ordet Forretning bruges som bekjendt nu i en anden Bemærkelse.

derimod, som saaledes idelig blev begeget, blev mer og mer forstyrrede, rasede umaadelig, anstillede sig som de, der falder af den slemme Syge, skjældte Præsten for Oluf Sladder, spyttede undertiden paa hannem, vrængede Mund ad Guds Ord og faldt udi en og anden Guds Bespottelse og beskyldte foruden den paaberaabte Anne Kristensdotter andre flere (deriblandt nogle fornemme Koner) for at være Troldfolk i lige Maade og Aarsag i deres Onde.

Mag. Oluf talte igjen Djævelen til og sagde: Du lyver, din Hund! – De svarede, som under Djævelens Person, at de maatte intet lyve for den store Mand⁸ som vilde endelig have Trolddom straffet. De (Djævlene) vilde blive hos dennem i ti Aar, saafremt de ikke alle blev brændte, som de paraabte at være Troldfolk, og at hvis Amtmanden ikke vilde lade dennem brænde, vilde de fare baade i hannem og alle hans Børn. Disse Djæвле lod sig dog tit uddrive baade af Mag. Oluf og fornævnte Studentere, ja endog af Kællinger og gemene Folk, naar der blev læst for dennem, eller dennem blev befalet at fare ud, og sagde da undertiden, naar Mag. Oluf eller andre læste for dennem: Du piner mig saa med dine Bønner, at jeg ikke pines mere i Helvede. Lad mig fare ud. Nu far jeg. Og i det samme sagde Maren Spillemands eller Barnet: Nu for han bort som en Sværm Fluer, som en Ravn, som en Ildslue. Og sov disse to Mennesker altid roligt om Natten, saa at naar Fantasien og Hjærnen var udmattet af den idelige Tummel og Allarm om Dagen faldt de omsider i Søvn og gjorde ikke

⁸ Vorherre. Den lille Mand er Djævelen. Jævnfør Udtrykket Bettefanden.

mere deres Gebærder. Undertiden bad de Præsten gaa bort, de vilde have Rolighed, og var saaledes stille indtil Præsten og de ommeldte Studentere begyndte paany at tiltale dennem: Lutzer! Hvid Rotte! Hvor er Du nu? Hvor haver Du været saa længe? Er Du dér? Lad os høre Dig! Hvad bestiller Du? Hvormange er Du? og saa fremdeles, da de igjen begyndte at tale og øve deres sædvanlige Gebærder og stilledes saa igjen, undertiden ved et Ord, og undertiden lod de længe bede og synge for sig, før de omsider sagde: Nu for han bort! og andet deslige.

Som de nu ideligen hørte tales, læses og synges om Djævelen og Djævelens Nærværelse, Fortrylden, Hekseri og Spøgeri, kom saa vel Maren Spillemands (hvilken desforuden i lang Tid havde gaaet om med denne Besættelsestanke) som Barnet Kirsten Langaard derover udi stor Urolighed og græsselige Gebærder.

Det hændte sig en Gang, at Barnet gik og legte paa Gulvet i Mag. Olufs Stue. Som der da kom en Mand ind, sagde Mag. Oluf til Barnet: Hvid Rotte, er Du nu der igjen? Barnet sagde: Nej, jeg skader intet, hvorpaa Mag. Oluf svarede: Din Hund, jeg ved Du est her, og befol at lægge Barnet paa Bænken og læse over det. Derpaa fangede det straks an med sine sædvanlige Gebærder.

En anden Gang mødte en af fornævnte tvende Studentere Maren Spillemands paa Gaden, og som han saae hende, sagde han: Maren, er I gal, hvi gaar I her? Jeg ser Djævelen er skinbarlig i Eder. Hun sagde: Nej, nu skader jeg intet. Han derimod svoer derpaa en stor Ed, at hun var besat. Derpaa gik hun straks hen og ligeledes begyndte med hendes sædvanlige Optøger.

Dette Væsen gav nu en stor Forskrækkelse iblandt Almuen, saavel i Byen som i Egnen der omkring, og ihvorvel nogle, som saa deres Optøger og Gebærder, dømte at der ikke var nogen legemlig Besættelse hos dennem, saa opsatte dog Mag. Oluf sig imod alle dennem, som vilde sige hannem imod, og sagde med stor Ivrighed, at de var alle aandeligen besatte, som ikke vilde tro, at disse var legemlig besat.

Som nu den gemene Mand saaledes blev bestyrket udi denne Tanke, at disse Mennesker maatte ufejlbarlig være besat af Djævelen, helst efterdi Mag. Oluf selv læste offentlig paa Prædikestolen, at Djævelen var efter Befaling opkommen af Helvede at forkynde Guds Villie og straffe Synden, efterdi Menneskene ikke ville adlyde Guds Ord, og sagde derhos offentlig, at her var ingen Forløsning eller Frelse for disse Mennesker, førend de, som af dennem var paaberaabt, blev paagreben og brændt, tænkte Kristen Spillemand og Oluf Langgaard, at det var bedst at gøre som Præsten, der bedre var oplyst end de, vilde have det, for at frelse deres Børn, hvorpaa Oluf Langgaard lod den paraabte, gamle fattige Bondekvinde Anne Kristens Dotter paagribe og føre til Thisted. Da Maren Spillemands saa hende, anstillede hun sig med sine sædvanlige Gebærder, talte som under Djævelens Person og kaldte hende sin Morlille, sigende at hun havde givet sig til hannem for tyve Aar siden.

Barnet Kirsten Langgaard stemmede i med og fulgte samme Tone, sagde derhos, at hendes Djævel havde lovet hende 2000

Daler, der hun gav sig til hannem, og at han skaffede hende Penge nok, som han stjal fra en Mand udi Kjøbenhavn med andet mere deslige.

Kvinden derimod i højeste Maader beraabte sig paa sin Uskyldighed, hvorpaa Mag. Oluf bad Gud ville gøre et Tegn, om hun var skyldig, og som Barnet derpaa begyndte med dets sædvanlige Gebærder, Raaben og Skrigen, udraabte han det straks for et vist Tegn fra Gud, at hun var en Troldkone.

Derpaa søgte Oluf Langgaard at føre Vidner over denne gamle Kone. Kristen Spillemand gav hende fuldkommen Sag og Sigtelse⁹, hendes Naboer, nogle Bønder, kom frem og vandt¹⁰ om hende, at hun i mange Aar havde været berygtet for Trolddom og haft Ord for at være skyldig i Maren Spillemands Onde. Mag. Oluf trinede og frem sigende, at han havde hørt Djævelen tale af de besatte og beskyldte hende. Den gemene Almue fulgte efter, og gik alle deres Vidner, saa vel Præstens som en Del af hans Tilhøreres derpaa ud, at Lutzer og Hvid Rotte sagde sig af hende at være indmanet i Maren Spillemand og Kirsten Langgaard, og at hun endeligen maatte brændes, førend de vilde vige bort.

Forbemeldte tvende Studentere lagde det dertil, at det var af GUDs sær Tildrivelse, at Djævelen maatte sige dette, saasom Tiden nu var kommet, at hun skulde brændes, hvorfor Djævelen var nødt til at bruge de besattes Tunger, paa det hendes Synder skulde aabenbares, med andet mere deslige, som blev vidnet

⁹ stævnedede hende.

¹⁰ vidnede.

imod denne gamle Kvinde, hvorpaa hun udi hendes Enfoldighed svarede, at det var Løgn alt det, Fanden havde sagt.

Som nu Oluf Langgaard saaledes forfulgte samme gamle Kvinde, blev efter Amtmandens Ordre nogle andre Kvinder paagrebne, som i lige Maade af Maren Spillemand og Kirsten Langgaard som Troldfolk var paaberaabt.

Nu var der i Nærværelsen en Bondepige ved Navn Anne Legind, hvilken gik med en indvortes Sygdom, saasom en Melankoli, og i lige Maade var kommet i Tanker, at der maatte være noget ondt hos hende, hvorfor hun og havde beskyldt en Fiskerkone der i Eggen, af hvilken hun forment sig at være forgjort. Som denne Pige nu hørte, hvorledes Mag. Oluf kunde besvære Djævelen, søgte hun strax til Thisted at søge Raad hos hannem, hvorpaa han stillede hende frem i Kirken udi Korsdøren, tilspurgte hende, om hun troede, at han kunde hjælpe hende, og som hun svarede ja, sagde han, at hende skulde ske ligesom hun troede, og derpaa begyndte at tiltale Djævelen paa sædvanlig Maade: Din Hund! Giv Dig til Kende! Jeg veed, Du er her. – Pigen derimod med stor Forskrækkelse stod og rystede for hannem og kunde ikke svare, men pegte til Halsen og græd, stod ligesom halv rørt¹¹ af Forskrækkelse. Han igjen tiltalte Djævelen og spurgte, hvad han hed, men fik intet Svar, hvorover han erklærede hende at være besat med en dum¹² Djævel.

¹¹ Meningen er ramt af et Slagtilfælde, halv apoplektisk. Blandt Almuen bruges Ordet endnu ganske almindelig paa denne Maade.

¹² stum.

Men Maren Spillemand aabenbarede siden denne Djævels Navn og kaldede hannem Skam. Denne Pige rejste derpaa straks bort fra Thisted med stor Frygt og Rædsel, men raabte ikke paa nogen Troldfolk, ejheller beskyldte nogen for hendes Svaghed, indbildede sig dog, at hun var forgjort, og bad Gud ville hjælpe hende, men befattede sig derefter intet mere med Mag. Oluf.

Dette store Rygte om de tvende forbemeldte Kvindes-Personer bevægede adskillige baade i Thisted By og paa Landet deromkring at søge til dennem saasom til nogle Sibiller¹³ og efterspørge, hvo der havde forgjort deres Fæ og andet, som de kunde have lidt Skade paa, og fik de alle til Svar, at disse Troldkoner var der udi skyldig.

Iblandt andre var der i Byen en Mand, som ellers skulde være en af de fornemste og mest oplyste, men som ved Svaghed var kommen saa vidt, at hans Hukommelse slog hannem mærkelig fejl.

Da nu denne Mand i de samme Dage formedelst Mangel paa sin Hukommelse begik en liden Forseelse, og det rygtedes for disse to Kvindes-Personer, sagde de, at Anne Kristens Dotter i Skinderup havde taget hans Hukommelse fra hannem. Der Manden dette hørte, lod han straks føre Vidner til Thinge, at Fanden havde sagt dette om Anne Kristens Dotter og gav hende derpaa Sag og Sigtelse, at hun havde berøvet hannem hans Hukommelse.

En gammel, enfoldig Mand der i Byen havde paa nogle Aar

¹³ Spaakvinder.

ikke fundet sig saa færdig udi Kjærligheds Sager imod sin Kone, som han var i sine unge Aar, hvorover han og søgte hen til disse tvende Mennesker at forespørge sig, hvor hans Manddom var afbleven. De gav straks Skylden paa en af de efter deres Paaberaabelse for Trolddom anholdte gamle Kvinder ved Navn Anne Vert, at hun havde taget den fra hannem. Derpaa gik baade denne Mand og hans Kone til Thinge og førte Vidner, at Djævelen havde paasagt samme Kvinde denne Beskyldning.

Kvinden (som ellers var gammel og udlevet og gik i Barndom) værgede sig længe med Munden og sagde, at det var Løgn, men som hun derpaa blev meget hart fængslet og af Dommeren truet og haardeligen tiltalt, bekendte hun omsider, at Fanden havde sagt sandt. Nu skulde hun forklare, hvor hun havde gjort af denne Mands Manddom. Dertil vidste hun ingen Rede længe, omsider sagde hun, at hun havde tøjret den uden for Byen ved en Vejrmølle.

Manden blev tilspurgt, om det sig saa forholdte. Nej, sagde han; men det haver ikke den Kraft som i mine unge Dage.

Flere saadanne Vidnesbyrd og Beskyldninger hørtes der daglig udi de samme Dage, iblandt andet hvorledes denne Anne Kristens Dotter havde været udi Katte-Lignelse nu hos Magister Oluf, nu hos fornævnte Studentere og villet rive deres Strube ud, men maatte ikke for den store Mand.

Saa skulde og Djævelen have sagt sig at være selv ottende hos Maren Spillemands, ja, der sagdes og, at en havde set den Djævel Hvid Rotte i sin fulde Skikkelse, og en anden havde om Natten

set hannem som en Hund ved sin Seng, med meget andet saadant. Var og den gemene Mand saaledes indtagen af Forskrækkelse, at hvor der saas en Kat, Rotte eller Mus, frygtedes der, at det skulde være en Djævel.

Iblandt andet hændte det sig, at som en Mand kom kørende paa Marken forbi tre Harer, hvilke dog der i Landet er i Overflødighed, tænkte han, at det var tre Djævle, og forklarede derefter, at da de sprang hannem forbi, var det ligesom en kunde have slaget en Kniv i hans Hjærte, og bød han dennem pakke sig, som de og gjorde, saa han takkede GUD, at han slap dennem forbi.

Imidlertid¹⁴ alt dette saaledes passerede, kom det forskrækkelige Rygte om disse tvende Mennesker udi Thisted omsider Biskoppen¹⁵ for Øren, som boede 10 Mile der fra Stedet. Han skrev derpaa Præsten Mag. Oluf til for at fornemme, hvorledes dermed var beskaffet, hvorpaa Mag. Oluf, som paa fjerde Maaned havde paa sin egen Haand drevet Værket, indskikkede saadan en Beretning til Bispen, som følger:

Kort og sandfærdig Beretning om de sig her udi Thisted befindende legemlig besatte Mennesker og dessen¹⁶ Beskaffenhed, som nu fast paa et Fjerding Aar Tid efter anden jo mere og mere haver ytret sig, og befindes saaledes:

1. Er her en Pige fød i Skinderup, navnlig: Maren

¹⁴ imens.

¹⁵ Biskoppen var den bekendte Jens Bircherod, der i sin Dagbog omtaler Sagen.

¹⁶ deres.

Kristens Dotter Spillemand, som for 15 Aar siden først skal have fornummet til dette Onde, og skal af min sal. Formand ofte været forsøgt at drive, men ikke kommen videre dermed end i hendes Laar, hvor det fast paa 10 Aars Tid før min Ankomst hid til Kaldet, skal have givet sig til Kende, men staaet i Tvivl, om det skulde være en legemlig Besættelse eller anden forgiftig Trolddoms Virkning formedelst Satans onde Redskab, eller og nogen anden ugemen og fast overnaturlig Svaghed, ja, en Del haver og villet føre det stakkels Menneske i Mistanke, som der skulde være noget selvgjort Skrømteri og affektat Værk¹⁷ derunder.

Nogen Tid efter min Ankomst haver dette Onde igen begyndt at te sig forfærdeligere, som jeg og ved Guds Ords og Aands Kraft nogle Gange haver drevet, saa Mennesket er kommet til sin Rolighed og forrige Helbred igen, hvorved alting saaledes en Tid lang er bleven i Stilhed og *relinqueret in suspensio*¹⁸, hvad det egentlig kunde være, omendskønt det nok lod sig anse at være Djævelens Spøgeri og Trolddom der under.

2. Men forleden Sommer (1695) haver et Barn paa 9 Aars Alder, navnlig Kirsten Olufs Dotter, som er Oluf Pedersen Langgaards Dotter her af Byen, fornummet ligesaadan Anstød, og efter at jeg nogle Gange havde været hos, og givet Agt paa Barnets Svaghed, syntes det vel at være næsten af samme Beskaffenhed som med ovenbemeldte

¹⁷ paataget Væsen.

¹⁸ henstaaende uafgjort.

Pige, men derhos ikke ulig et Fang¹⁹ af den faldende Syge eller deslige naturlig Svaghed og Raseri, hvorfor jeg raadede Barnets Fader, at han skulde lade hende komme ned til Aalborg, at forfarne *Medici*²⁰ tilligemed Byens Præster og Gejstlige desbedre kunde fornemme hendes Tilstand og derom skønne, hvilket mit Raad han og lod sig befalde og lovede at følge, men siden, overtalt af andre, lod hende ikke komme længer end til Agersborg, hvor hun nogen kort Tid udi Sognepræsten hr. Pales Hus og under hans Opsyn er forbleven.

Efter at Barnet var kommet fra Agersborg hid til Byen igjen, haver det onde efterhaanden kjendelige ytret sig, men er dog ved Bøn og GUDs Paakaldelse saa vidt dreven og bragt til Stilhed igjen, at Barnet næstendelen haver været roligt en Tid lang, og syntes alene som nogle Levninger af en naturlig Svaghed at være efterladt hos hende.

3. Men der det kom ungefær til midt i Januario udi nærværende Aar, haver det omsider for Alvor ytret sig hos begge ovenbemeldte Personer, at man efterhaanden haver kunnet ligne det ene med det andet, og Tid efter anden jo mere og mere kunnet fornemme *vera obsessionis corporalis signa, tam primaria*²¹, saasom 1) *Abditarum rerum notitiam*²², at de haver vidst adskilligt, som skete, fraværende, særdeles indbyrdes hos de besatte, som dog

¹⁹ Anfald af en Sygdom, bruges særlig om Epilepsi.

²⁰ Læger.

²¹ de ægte Tegn paa en legemlig Besættelse, dels af første Rang.

²² Kundskab om skjulte Ting.

var langt fra hinanden i forskjellige Huse, kendt adskillige fremmede Personer, og vidst at nævne dennem ved deres Navne, som Menneskene aldrig tilforn havde set eller kendt, ejheller efter at den *paroxysmus*²³ var over og det onde drevet, kunde kende, og andet saadant mere. 2) *Admirandum & præter naturale robur & potentiam*²⁴ saa at endogsaa Barnet undertiden ikke af 7 eller 8 stærke Mennesker kunde holdes og styres. Alleneste Latin eller andre fremmede Sprog haver man ikke fornummet den onde Aand at lade sig høre med hidindtil, videre end han saa undertiden kunde støde ud med et Ord og sige som for Eksempel: Jeg er en *Diabolus*²⁵ var og, tilspurgt hvad *Diabolus* var, svaret en Forfører og Bagvasker, ligeledes at Satan var en Modstander i sin Betydning etc. *quam Secundaria Obsessionis Signa*²⁶ saasom (a) *Horrendam vocifertionem & ululatum*²⁷ hvor iblandt de saa tydelig haver *exprimeret*²⁸ Kattes, Hundes, Haners, Svins, Oksers og andre Bæsters Lyd, saa at de, som ikke saa, hvad det var, kunde ikke skille det fra Dyrenes egen Lyd.

(b) *Dei blasphemationem & proximi cavillationem*²⁹, som haver været forskrækkelig at høre, særdeles af den grumme

²³ det Anfald.

²⁴ en beundringsværdig og overnaturlig Styrke og Kraft.

²⁵ Djævel.

²⁶ dels ogsaa Besættelsestegn af anden Rang.

²⁷ frygtelig Raaben og Hysten.

²⁸ gjengivet.

²⁹ Guds Bespottelse og Næstens Forhaanelse.

Bespottelses Aand, som regerer hos Barnet.

(c) *Gestuum deformationem*³⁰ med forfærdeligt Syn, Ansigtets, Munds og Øjnes grumme Forvendelse og Udspilelse, umenneskelig Skogren, Skummen og Fraaden af Munden, Tænderskæren og Klæders Sønderrivelse baade paa sig selv og andre etc.

(d) *Corporum excruciationem*³¹, som haver været erbarmelig at se, hvorledes den onde Aand haver pinet de arme Mennesker, blæst dennem op og trækket dennem sammen igjen, vriet deres Arme, Hænder, Halse og andre Lemmer omkring og kastet Hovedet bag ned paa deres Ryg, saa man ikke kunde tænke andet, end de var ganske af Led.

(e) *Insolitam corporis & proximorum læsionem*³², saasom at rive Haaret baade af sig selv og andre nærværende og med Slag, Biden og Sliden gjøre det onde, som ikke med største Magt blev forhindret.

(f) *Admirandam corporum motionem*³³, med forunderlige Spring og Legemets Ophævelse, saa at den onde Aand og haver budt sig til at flyve op med dennem og føre dennem op under Loftet, om det hannem maatte tilstedes.

(g) *Rerum gestarum oblivionem*³⁴, saa at de besatte intet haver vidst af sig selv, eller hvad der var passeret, imens

³⁰ Ansigtfordrejelse.

³¹ Legemernes Pinsel.

³² Uhørt Beskadigelse af sig selv og andre.

³³ Vidunderlig Legemsbevægelighed.

³⁴ Forglemmelse af Begivenheder.

Paroxysmen stod paa &c.

4. Her haver man og faaet at vide ved den onde Aands Tilkjendegivelse en Del onde Mennesker og Satans Lemmer, som skulde forvoldt de arme Mennesker dette Onde, af hvilke hidindtil ikkun en eneste er paagreben og sat fast, men synes at frugte lidet til nogen ret Bekendelse, formedelst hendes forstokkede Hjertes Haardhed, førend flere af de andre bliver sat hver paa sit Sted, at den ene kan frygte for den anden.

5. Tilmed er fornummet, at Barnet for syv Aar siden skal først have faaet det onde i sin Fod, da hun ikke haver været to Aar gammel, som hun endnu gemenligen finder ofte at sætte sig under Fodbladet som en Flintsten, hvorfra det i et Øjeblik springer omkring og giver sig op i de andre Lemmer, Bryst, Hoved, Ansigt, Øjne &c.

6. Foruden ovenbemeldte tvende er og kommen hid til Byen i den Forhaabning ved Guds Naade og min ringe Tjeneste at blive hjulpen en anden Pige af Legind udi Nørhaa Sogn³⁵, navnlig Anne Jens Dotter, som næsten skal være af samme Beskaffenhed som de andre, alleneste det onde er hidindtil ikke kommet til den Tummel og Raseris Højde som hos de andre, men haver dog nogle Gange saa vidt ladet sig forstaa at være der indmanet af en Kvinde udi Istrup³⁶, som er Oluf Fiskers Kone sammesteds, og at man skulde tage hende fat, hvilket og igjennem de andre besattes Munde er bekræftet og tillige navngivet to Djæвле, som skulle være i hende, nemlig Skamm og Oss, af hvilke

³⁵ —[36] Saavel Nørhaa som Istrup ligge sydvest for Thisted, omtrent midtvejs mellem den og Agger.

den ene skal være stum, hvorudover det onde sjelden og lidet hidindtil hos hende taler.

7. Den Djævel, som gemenligen regerer hos Barnet kalder sig Hvid Rotte, i hvilken Gestalt han og ofte er set, ikke aleneste af de besatte, men endog af andre, og særdeles af min Søster Søn Christian Friederich Mavors i Jakob Hørers Stue, imidlertid Barnet var der i Huset, og end her i mit Sengekammer af min Tjeneste Pige, som ellers og meget andet Spøgeri ofte baade inden og uden Huset af adskillige fornemmes.

8. Den Djævel, som er hos Maren Spillemand, kalder sig Luser og raaber de begge idelig paa deres Moder, som de kalder den Kvinde, der sidder, ved hendes Navn Molil eller Molei, som deres *Pronunsiasion*³⁶ gemenlig falder, og truer stærkt, at dersom de ikke lader hende med nogle andre, som de og meget paaberaaber, brænde, da skulle de fare i dennem og særdeles i Amtmanden og hans Børn.

9. Ellers er nogle Gange befunden, efter den onde Aands Sigelse, at de haver været 18 tillige³⁷ i hver af dennem, og haver Djævelen navngivet efterskrevne igjennem Maren Spillemands Mund, som paa Stedet er blevne optegnede, med hvad hver deres Forretning skulde være.

(1) Luser, Moderens (som ovenbemeldt) Sendebud, han skal tage hendes (den besattes) Sjæl og forfølge hende til han kan overvinde hende.

(2) Rotas, han skal forstyrre hende, hun skal falde fra den slemme Tro, han skal lade sig se synligvis som en Ild

³⁶ Udtale.

³⁷ tilsammen.

for at forstyrre hendes Tro. *NB.* Det er og ofte saaledes befunden, at Mennesket er bleven frygtagtig og svagtroende over saadan Syn, som er kommet hende for.

(3) Hvid Rotte, han skal forstyrre hendes Samvittighed, hun skal blive forskrækket, saa skal hendes Tro svækkes.

(4) Satan, Modstandere, han skal imodstaa Dig (saasom Ordene faldt til mig) og hende.

(5) Feite, Hoffærdig, han fejer for min Moder, da er jeg ydmyg hos hende.

(6) Fante, jeg skal forhindre, Du (forstaa mig, som den Onde tiltalte) skal intet godt gjøre hende det Skarn (nemlig den besatte), thi saa bliver min Moder vred, han skal skyde Pile.

(7) Rørel, han skal sætte ondt imellem Ægteskab og imellem andre Folk i Husene.

(8) Sladder, han skal bagvaske og komme dennem til at sige Løgn.

(9) Fluardt, han skal flyve udi hende som en Flue, og i de andres Øren udi Kirken, han skal forstyrre Hørelsen.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.